

Либерализация на газовия пазар – перспективи и стъпки

адв. Цветелина Стоилова

След постигнатия напредък по отношение на процеса на либерализация на електроенергийния пазар и стартиране от началото на годината на работата на електроенергийната борса, на дневен ред стои въпросът за отварянето на газовия пазар и създаване на условия за конкурентна среда при търговията с природен газ. Либерализацията на пазара на природен газ заема важно място в европейската енергийна политика и е свързана със стратегическите цели за подобряване сигурността на доставките и диверсификацията на източниците на доставка на природен газ, както и изграждане на взаимосвързан и единен общоевропейски газов пазар.

Още през 2007 година, от Европейската комисия беше поставен за обсъждане т.н. „Трети енергиен либерализационен пакет“ като целта беше, в синхрон със заложените стратегически цели, да се преработи на европейско равнище регулаторната рамка, както по отношение на електроенергията, така и касаеща природния газ. Пакетът беше приет през 2009 година, като директивите относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ бяха транспонирани в националното ни законодателство, а регламентите влязоха в сила директно. Сред ключовите елементи от Третия енергиен пакет са промените, свързани с разделяне на производителите и доставчиците от операторите на преносни системи, правото на потребителите да сменят доставчика си свободно и без допълнителни такси, да получават цялостна информация за потреблението си, повече права при некачествено обслужване, защита на „уязвимите потребители“, която гарантира доставките на клиенти с неплатени задължения, създаването на борса за търговия с природен газ, която да определя пазарни цени, формирането на балансиращи групи от производители и търговци.

С приетата до момента регулаторна рамка у нас, пазарът беше донякъде формално отворен, но реално не се стигна до истинска либерализация и диверсификация. По отношение на пазара на природен газ в България като основен проблем, при оценките на напредъка ни от страна на Европейската комисия, се посочва зависимостта от един доставчик, което не създава условия за конкуренция. Част от отправяните препоръки, с оглед поетапно постигане на либерализация на пазара на природен газ, са свързани със създаване на организиран пазар на едро (газов хъб) и предоставяне на възможност на конкурентни доставчици да навлязат на пазара, като се гарантира достъпът им до газопроводите. Насоките са за разширение на капацитета на хранилищата за газ, както и изграждане на интерконекторни газови връзки със съседните държави. Препоръчва се промяна в ценовата политика чрез постепенно премахване на регулираните цени и изменение на регулаторната рамка с

цел осигуряване свобода за смяна на доставчика и въвеждане на работещи механизми за функциониране на свободен пазар.

През август 2015 г., Комисията за енергийно и водно регулиране измени Правилата за предоставяне на достъп до газопреносните и/или газоразпределителните мрежи и за достъп до съоръженията за съхранение на природен газ, и прие нови Правила за търговия с природен газ (в сила от 14.08.2015 г.). С приемането на тези актове се отговори частично на препоръките на Европейската комисия, като се предостави реална възможност за функциониране на свободен пазар, при която всеки клиент, присъединен към газопреносната или газоразпределителната мрежа да има право на избор на доставчик, което би било възможно единствено при създаване на конкурентна среда, допълването на регулаторната рамка и изпълнението на останалите насоки, посочени по-горе.

Към момента, в процес на подготовка и приемане са и друга част от пакета нормативни актове, а именно Правила за балансиране на пазара на природен газ и Методика за определяне на дневната такса за дисбаланси. На 15.04.2016 г. изтече срокът за обществено обсъждане и представяне на становища по предложените проекти, и предстои да бъдат внесени за разглеждане и одобрение в Комисията за енергийно и водно регулиране.

В процес на обсъждане и приемане е Десетгодишен план за развитие на мрежите на дружеството, притежаващо лиценз за извършване на дейност като независим преносен оператор - „Булгартрансгаз“ ЕАД за периода 2016 - 2025 г., в който, се предвижда броят на входните точки, през които постъпва газ в газопреносната мрежа да се увеличи значително, във връзка с развитието на проектите за междусистемна свързаност с Румъния, Гърция, Турция и Сърбия. Разглеждат се и други газови проекти в региона, които биха оказали влияние върху развитието на пазара, повишаване на диверсификацията и сигурността на газовите доставки и респективно върху развитието на инфраструктурата: газов хъб, идеен проект за реализиране на двупосочни доставки на природен газ през териториите на Словакия, Румъния, България, Унгария, Чехия и Австрия, преносен газотранспортен коридор България-Румъния-Унгария-Австрия и др.

Важно място в процеса заема и изграждането на борса за търговия с природен газ. Съгласно наличната информация, в процес на разработка от Българската независима енергийна борса е сегмент за търговия с природен газ, като част от електроенергийната борса, а крайната цел е създаване на цялостна електронна борсова платформа за търговия с природен газ.